

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **108145** (13) **U**
(51) МПК (2016.01)
H01L 21/00
H01L 31/00

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2015 11636	(72) Винахідник(и): Махній Віктор Петрович (UA), Сльотов Михайло Михайлович (UA), Сльотов Олексій Михайлович (UA)
(22) Дата подання заявки: 25.11.2015	
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 11.07.2016	(73) Власник(и): ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58012 (UA)
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 11.07.2016, Бюл.№ 13	

(54) СПОСІБ ВИГОТОВЛЕННЯ ГЕТЕРОШАРІВ CdTe ГЕКСАГОНАЛЬНОЇ МОДИФІКАЦІЇ

(57) Реферат:

Спосіб виготовлення гетерошарів CdTe гексагональної модифікації, що включає підготовку базової підкладки та її відпал у парі ізовалентної домішки, причому підкладкою слугує пластинка α -CdSe, відпал якої проводиться у парі Te при температурі 600-900 °С.

UA 108145 U

Корисна модель належить до технології напівпровідникових матеріалів, зокрема широкозонних II-VI сполук.

Відомо, що широкозонні II-VI сполуки можуть кристалізуватись в кубічній (β) або гексагональній (α) структурах, стабільність якої визначається енергією U утворення ґратки. Для телуриду кадмію $U_{\beta} > U_{\alpha}$, внаслідок чого об'ємні кристали цієї сполуки мають стабільну у часі кубічну структуру. З іншого боку, оскільки різниця $\Delta U = U_{\beta} - U_{\alpha}$ невелика, то в плівках або шарах CdTe при певних умовах їх отримання часто спостерігається наявність обох фаз або переважаючої α -модифікації. Відмітимо, що різні епітаксійні методи, які обговорюються в роботі [1], дозволяють синтезувати плівки α -CdTe лише при низьких температурах підкладки ($T_n \approx 300^\circ\text{C}$), причому їх товщина d не перевищує 0,3 мкм. Збільшення ж d , а також підвищення T_n , викликає зростання частки більш стабільної кубічної структури. Звернемо також увагу на те, що тонкі ($d \leq 0,3$ мкм) плівки α -CdTe переходять з часом у β -CdTe навіть при кімнатних температурах. Таким чином, широко розповсюджені епітаксійні методи вирощування не можуть забезпечити отримання плівок або шарів достатньої товщини зі стабільною у часі гексагональною модифікацією.

Зазначені недоліки можна усунути шляхом використання методу ізовалентного заміщення (ІВЗ). У ньому, на відміну від інших способів вирощування гетерошарів, останні "ростуть" у глибину підкладки [2]. Тому вона визначає кристалічну структуру гетерошару. Отже, для синтезу шарів α -CdTe бажано використовувати підкладки, до яких входять Cd або Te. Оскільки при даній технології один з атомів базової бінарної сполуки АВ заміщується іншим ізовалентним елементом С, що входить до утвореного гетерошару, то його хімічний склад буде визначатись температурою синтезу T_a . При цьому залежно від величини T_a може утворюватись нова бінарна сполука АС (чи СВ) або твердий розчин AC_xB_{1-x} ($A_{1-x}C_xB$). У зв'язку з цим актуальним є встановлення оптимальних температурних режимів виготовлення гетерошарів бінарного складу АС (чи СВ), у тому числі й α -CdTe.

Найбільш близьким до способу, що заявляється, є метод отримання гетерошарів селеніду кадмію кубічної модифікації (β -CdSe) на підкладках телуриду кадмію з тією ж кристалічною структурою, тобто β -CdTe [3]. Підкладки проходили поетапне механічне та хімічне полірування у розчині $K_2Cr_2O_7:H_2O:HNO_3=4:20:10$, а також відмивку в дистильованій воді та сушіння. Гетерошари β -CdSe створювались ізотермічним відпалом підкладок β -CdTe у насиченій парі селену. Процес проходив у відкачаній до 10^{-4} Торр і запааній кварцовій ампулі, розташованій у резистивній печі, температуру якої можна було змінювати у межах $500-1000^\circ\text{C}$. Час для всіх температур відпалу був однаковий і становив 1 год. Проте зазначені дії дозволяють отримувати гетерошар тільки кубічної модифікації і не звідки не впливає, що вказана послідовність дій дозволить отримати гексагональну модифікацію.

Задача даної корисної моделі - виготовлення стабільних у часі гетерошарів α -CdTe. Поставлена задача вирішується тим, що у способі виготовлення гетерошарів α -CdTe згідно з корисною моделлю, підкладка α -CdSe відпалюється у насиченій парі Te при $T_a=600-900^\circ\text{C}$.

На кресленні зображено типові спектри диференційного відбивання базових підкладок α -CdSe (1) і гетерошарів α -CdTe (2) при 300 К.

Апробація запропонованого способу проводилась на підкладках розміром $4 \times 4 \times 1$ мм³, які були вирізані з об'ємних кристалів n -CdSe гексагональної модифікації. Технологія підготовки підкладок була аналогічна до тієї, що описана у прототипі [3]. Підкладки разом з наважкою елементарного Te розміщались у кварцовій ампулі, яка відкачувалась до 10^{-4} Торр і запаювалась. Гетерошари утворювались шляхом ізотермічного відпалу ампул у печі при температурах $T_a=600-900^\circ\text{C}$, причому час відпалу t_a для всіх T_a був однаковий і становив 1 год.

Дослідження показали, що у результаті відпалу на поверхні підкладки утворюється нова хімічна сполука, що підтверджується аналізом диференційних спектрів оптичного відбивання R'_{ω} , кресл. Як видно з наведених даних, R'_{ω} являють собою криві з трьома максимумами, найбільш низькоенергетичні з яких відповідають ширинам заборонених зон E_g селеніду кадмію ($\sim 1,75$ еВ, крива 1) і телуриду кадмію ($\sim 1,56$ еВ, крива 2) гексагональних модифікацій [3]. Додатковим підтвердженням утворення шару α -CdTe є також наявність на кривій 2 ще двох максимумів при $\hbar\omega > E_g$. Вони зумовлені розщепленням за рахунок кристалічного поля Δ_{cr} і спин-орбітальної взаємодії Δ_{so} , що є характерним для кристалів з гексагональною структурою. Звернемо увагу на те, що енергетичні положення максимумів кривої 2 не залежать від температури відпалу при її зміні в діапазоні $600-900^\circ\text{C}$. Підвищення T_a викликає ерозію поверхні підкладки, а при $T_a < 600^\circ\text{C}$ поверхня має острівцеву структуру, у зв'язку з чим, оптимальними температурами відпалу можна вважати $600-900^\circ\text{C}$. Зауважимо також, що товщина гетерошару α -CdTe при $t_a=1$ год. становила декілька мікрометрів навіть при найменшій T_a . Крім того, дослідження показали, що форма і положення максимумів на кривих R'_{ω} шарів α -

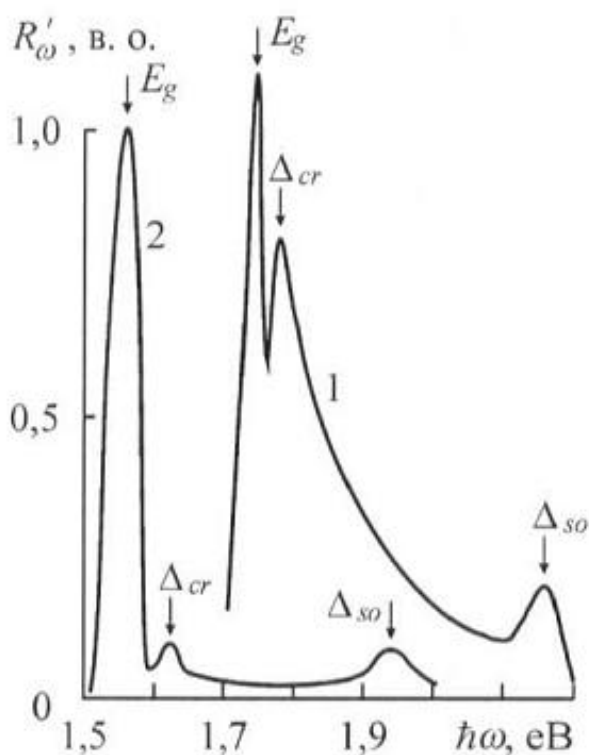
CdTe залишаються незмінними при багатократному термоцилюванні в межах 20-200 °C та зберіганні зразків протягом року.

Джерела інформації:

1. Калинин И.П., Алексовский В.Б., Симашкевич А.В. Эпитаксиальные пленки соединений $A^{II}B^{VI}$. - Ленинград. Изд-во Ленинград. ун-та, 1978. - 310 с.
2. Махній В.П. Фізика і хімія точкових дефектів у напівпровідниках. - Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 2014. - 216 с.
3. Махній В.П. Спосіб виготовлення гетероструктур CdSe/CdTe методом ізовалентного заміщення// Патент України на корисну модель № UA 67793, Бюл. № 5, 12.03.2012.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

Спосіб виготовлення гетерошарів CdTe гексагональної модифікації, що включає підготовку базової підкладки та її відпал у парі ізовалентної домішки, який **відрізняється** тим, що підкладкою слугує пластинка α -CdSe, відпал якої проводиться у парі Te при температурі 600-900 °C.

Комп'ютерна верстка О. Рябко

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Василя Липківського, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601